

תורת הגזע-

תורת הגזע היה רעיון שטען שיש גזעים שונים של בני אדם שחלק מהם טובים ועליונים יותר מאחרים. לפי התיאוריה הזאת, אנשים נולדו עם תכונות כמו חכמה או מוסריות לפי הגזע שלהם.

לפי התורה הזאת, הגזע ה"ארי" שכלל בעיקר את הגרמנים נחשב לעליון. לעומת זאת, יהודים, צוענים, שחורים ואחרים נחשבו ל"נחותים" מה שהוביל לגזענות קשה, אפליה ורצח המוני.

הרעיון הזה היה מאוד נפוץ באירופה במאות 19–20, והנאצים בגרמניה השתמשו בו כדי להצדיק את רדיפת היהודים ואחרים בשואה.

צעדת המוות-

צעדת המוות זוהי דרך נוספת של הגרמנים לרצח היהודים. הצעדות התנהלו בכל מזג אוויר, ללא ביגוד מתאים או כמות אוכל ומים מספקת. האסירים הלכו עשרות קילומטרים בכל יום, ללא עצירות מנוחה; מי שעצר - נורה במקום על ידי שומרי הס"ס שליוו את הצעדה. צעדות אלה מכונות "צעדות המוות", שכן שיעור התמותה בהן היה עצום. מאות אלפי אנשים, יהודים ושאינם יהודים, נספו בשלב זה של השואה והמלחמה, ממש על סף השחרור. לצעדת המוות היו מטרות מסוימת: המשך השמדת היהודים, שאפו הגרמנים להשמיד כמה שיותר יהודים. הגרמנים השתמשו ביהודים למטרות עבודה "כעובדי כפייה" והצעדות סייעו בהעברתם למפעלים צבאיים כעובדים. בנוסף הוצאת היהודים ושאר האסירים מהמחנות סייעה בטשטוש עקבות המעשים שנעשו במחנות.

בלז'ץ, טרבלינקה וסוביבור מחנות השמדה-

חלקם הם חלק ממבצע ריינהרד. כחלק מתכנון "הפתרון הסופי" הוחלט על הקמת מחנות מטרות המוצהרת: השמדת היהודים בשיטתיות. ששת מחנות ההשמדה המרכזיים הושמדו, למעשה, רוב היהודים שנספו בשואה. אחדים מהשישה תפקידו מחנות השמדה בלבד, ויתרם היו חלק מחנות ריכוז ועבודה. חלמנו הוא מחנה ההשמדה הראשון הוקם בדצמבר 1941 וכ 172 אלף יהודים נהרגו שם. בטרבלינקה הושמדו יהודים מכל רחבי פולין, וגם מעטים שהובאו אליה ממקומות אחרים. המחנה החל בפעולת ההשמדה בחודש יולי 1942. סוביבור החל לפעול בחודש אפריל, 1942, במשך שנה וחצי עד סגירתו הושמדו בו כרבע מיליון יהודים. בלז'ץ קשה להעריך את מספר היהודים שנרצחו במחנה זה, אך הוא עומד על 430,000 יהודים לכל הפחות. ככל הידוע לנו, רק שלושה יהודים הצליחו להימלט ממנו ולהינצל. אושוויץ הוקם באפריל

שנת 1940 והושמדו שם כמיליון יהודים בתוך מחנה זה.

חסידי אומות העולם-

למרות השנאה והאנטישמיות הגדולה בעולם בתקופת השואה. היו אנשים שבחרו לפעול ובעקבות כך המדינה בחרה אנשים שפעלו למטרת העם ואף סיכנו את חייהם והוקירה אותם כ"חסידי אומות העולם". אותם אנשים פעלו להציל יהודים תוך כדי סיכון לחייהם. היום יש במדינה יותר מ 26,500 חסידי אומות העולם. אבל זה לא המספר האמיתי כי אנחנו לא יודעים על כולם.

ביחידה למדנו על 3 מהם שמותיהם: ראול ולנברג, אריסטידס דה סוזה מנדס צ'אוניה סמפו סוגיהרה. כמו שאמרתי אחד מחסידי אומות העולם הוא "ראול ולנברג" הוא היה איש עסקים יהודי שפעל בהונגריה. ולנברג הגיע לבודפשט ב 9 ביולי 1944. פעולתו להצלת יהודים הייתה שהוא שיתף פעולה עם הקהילה היהודית המקומית וביחד עם הציר השוודי הוציאו דרכונים שוודים ליהודים ובנוסף שאייכמן ארגן את צעדות המוות של אלפי יהודים הונגרים ולנברג רדף אחריהם במכונית והצליח להוציא המון בעלי דרכונים ולהחזיר לעיר. הוא היה בטוח וחדור מטרה במה שהוא עושה וזה אפשר לו להוציא אנשים אפילו בתחנת הרכבת שממנה עמדו להישלח לאושוויץ.

בורות הירי-

בורות הירי היה עוד אמצעי לרציחתם של המוני יהודים. נרצחו בבורות כמיליון וחצי יהודים. בורות הירי שהיו המוכרים ביותר במזרח אירופה היו "באבי יאר" ופונאר".

בבאבי יאר נרצחו כ 100,000 יהודי קייב בפונאר נרצחו כ 70,000 יהודי וילנה.

הבורות שימוש לא רק לירי שם אלא גם לקבורת גופות שהובאו. לדוגמה במשאיות הגז פליטת הגז הייתה לכיוון היהודים ששהו בפנים ונרצחו בגלל הגז הזה אז את כל הגופות של היהודים זרקו לבורות.

הנאצים ביקשו מהיהודים לבנות בור שסיימו הם העמידו אותם מסביב לבור וירו בהם אחד אחד עד שכולם נפלו ושם בעצם קברו את הגופות אחד מעל השני.

בשלב מסוים הגרמנים הבינו ששיטה זאת היא לא יעילה מכיוון שזה גם היה גומר להם את התחמושת מהר וגם לא כולם היו מתים ישר מכדור ולכן עברו

ועידת ואנזה והפתרון הסופי-

בתחילת שנת 1942 התכנסה ועידה של ראשי הממשל הנאצי בוילה ואנזה" בפרבר ואנזה בברלין שם דנו בפתרון הסופי. בעוד שנשלחים יותר יהודים למחנות ההשמדה. בפרוטוקול של אייכמן, מופיעים כמה ביטויים ניטרליים ומעורפלים, כמו "הפתרון הסופי" ו"פינוי היהודים למזרח". איך אייכמן העיד מאוחר יותר שבעת הדיונים בוועידת ואנזה נאמרו הדברים בבירור: הפתרון הסופי הוא השמדת העם היהודי. הוועידה הוצגה טבלה שבה שמות המדינות מספר היהודים השוכנים בכל מדינה, עד היהודי האחרון כדי שלא ישאר אף יהודי.

מרד גטו ורשה-

מרידות בגטאות לא היו רבות, מכמה סיבות בהן העובדה שהיהודים רצו לשרוד בכל כוחם. אך מרד גטו ורשה יצא לפועל עם תמיכה רחבה מהציבור. לאחר כל האקציות של השליחה למחנות ההשמדה נשארו 60 אלף יהודים מתוך 400 אלף, משום כך הרוב תמכו במרד. רוב תושבי הגטו לקחו חלק בהכנות למרד. הארגונים אי"ל (ארגון יהודי לוחם) ואצ"י (ארגון צבאי יהודי) נטלו את הנהגת הגטו. זו הייתה הנהגה מסוג חדש — הנהגה שהתנגדה לכל שיתוף פעולה עם השלטון הנאצי ועודדה את האוכלוסייה להתכונן למרד. רוב תושבי הגטו עזרו בהכנות כאלה או אחרות למרד. הוקמו בונקרים שהיו ממושכות, נגרו תרומות מזון ומים לקראת מצור וגם הוקמו מפקדה מרכזית ויחידות משנה שמנו כ-15 לוחמים כל אחת. הלוחמים ידעו שאין להם סיכוי בקרב אך הם נלחמו בידעה הזאת ולא ויתרו, הם הדפו את הכוחות הנאצים לאחור אך אז הם התחילו להשמיד את הגטו מבחוץ, תוך שלושה – ארבעה הימים הגטו נשרף, המרד נמשך חודש ימים.

אנטישמיות מודרנית-האנטישמיות המודרנית החלה מכיוון שהיהודים קיבלו זכויות רבות יותר והצליחו להשתלב בחברה האירופית ואפילו להגיע בה לעמדות מפתח. לפי דרימון(אחד מהוגי היהדות האנטישמית במאה ה-19) הסיבה לשנאת היהודים היא הצלחתן היתרה והשתלבותם המלאה בחברה האירופית בעקבות האמנציפציה. (ייחודה של האנטישמיות הנאצית, חוליה 2)

התבססות המפלגה הנאצית -

היטלר מביע רצון לחזור לשלטון הגרמני המקורי, הוא מדבר על הפגיעה בכבוד הלאומי.

"מפלגת הפועלים הגרמנית" פעלה במינכן בה היטלר גילה שהוא מסכים עם הרבה מעקרונותיה. היטלר הצטרף למפלגה ובזכות כשרונו ריתק את הקהל ומונה ליו"ר המפלגה.

הוא שינה את שמה למפלגת העבודה הגרמנית הנציו סוציאליסטית" וקבע שסמלה יהיה צלב הקרס. היטלר מנצל את מצבה הכלכלי של גרמניה ובזכותה מצליח לעלות לשלטון.

האידאולוגיה הנאצית -

עמי מזרח אירופה- (פולין רוסיה וצ'כיה).

הגזע הלאומי נחות יותר והגרמנים, הגזע הארי הוא העליון.

היהודים נחשבים לאנטי גזע.

המנהיג נחשב למקור החוכמה והחוק שמבטא את רצון העם .

רפובליקת ואיימר -

הייתה שמה של גרמניה הדמוקרטית בין 1919 ל-1933, לאחר סיום מלחמת העולם הראשונה עד שהנאצים עלו לשלטון.

השלטון, שישב בעיר וימאר, Weimar, עמד בקשרים עם מעצמות האזור כדי לממש את הסכמי ורסאי, ולכן נתפס בעיני גרמנים רבים כשלטון שלילי, המשתף פעולה עם אויבי גרמניה מהמלחמה - הבריטים, הצרפתים ובעלי בריתם.

המשבר הכלכלי של גרמניה –

שיאו של המשבר הכלכלי היה בשנת 1923. המארק, המטבע הגרמני, איבד מערכו במהירות, ומחירי המוצרים הוכפלו במוצע בכל יומיים. בשיא המשבר הכלכלי הסתובבו אנשים עם מריצות מלאות בשטרות כסף כדי לקנות כיכר לחם. משכורות ניתנו לעובדים בכל יום, וכולם עזבו את מקום העבודה ורצו לקנות מצרכים - מכיוון שעד הערב המחירים היו מאמירים.

תורת הגזע-

הייתה לכאורה תיאוריה מדעית של דרווין, שחילקה את המין האנושי לגזעים,

לפי סדר היררכי. לפי תורת הגזע, ישנם מיני בעלי חיים בעלי תכונות המאפשרות להם לשרוד על פני מינים חלשים. הנאצים לקחו את תורתו של דרווין והשליכו אותו על המין האנושי וחילקו אותו לגזעים. גזע עליון, עליו נמנים הגרמנים והסקנדינבים, וגזעים נחותים, כדוגמת העמים הסלאביים, הפולנים, הרוסים והצ'כים. היהודים נמצאים מחוץ לסקלה זו, ונתפסו כאנטי גזע לגזע הארי העליון. הגזע הארי העליון, מכיל בתוכו תכונות טובות וטהורות, וכונה "מכונן תרבות". הגזעים הנחותים כונו "נושאי התרבות", ואילו היהודים כונו "הורסי התרבות".

כיבוש צרפת –

ב-1940 גרמניה הנאצית פתחה במתקפה מהירה על צרפת דרך בלגיה תוך עקיפת קו ההגנה הצרפתי. הצבע הגרמני התקדם במהירות, כבש את פריז והביא לכניעת צרפת. לאחר מכן צרפת חולקה – הצפון היה בשליטה גרמנית, ובדרום הוקם משטר וישי ששיתף פעולה עם הנאצים.

מבצע ברברוסה –

לפני המלחמה, גרמניה הנאצית וברית המועצות חתמו על הסכם מולוטוב – ריבנטרופ שנחתם באוגוסט 1939 לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה – הסכם המולוטוב ריבנטרופ הוא הסכם אי התקפה שבו התחייבו לא להלחם זו בזו וחילקו בניהן את אירופה שישלטו בהם. החלק המערבי לגרמניה המזרחי לברית המועצות אך גרמניה הפרה את ההסכם ופתחה במבצע ברברוסה – מתקפה מפתיעה נגד ברית המועצות. בתחילת המבצע הצבא הגרמני התקדם במהירות וגרם לברית המועצות אבדות רבות. לבסוף המתקפה נעצרה והובילה לכישלון גרמני.

ועידת ילטה-

הוועידה התקיימה ב-1945 בעיר ילטה הייתה בסוף מלחמת העולם ה-2 בוועידה היו שלושת מנהיגי בעלות הברית הנצחים : סטאלין – ברית המועצות, רוזוולט- ארצות הברית , צרציל- בריטניה.

בוועידה דנים המנהיגים על דרכי סיום המלחמה ומחליטים כי גרמניה תחולק לארבעה איזורי כיבוש: אמריקאי, סובייטי, בריטי וצרפתי החליטו לעקור את הנאציזם ובשביל זה עשו העמדת למשפט על פשעי מלחמה, החליטו להקים גוף בינלאומי חדש שתפקידו לשמור על שלום העולם [הא"ו].

קרבות המפנה-

קרבות המפנה הם קרבות חשובים ששינו את מהלך המלחמה – מניצחונות של גרמניה הנאצית בתחילת הדרך, ליוזמה של בעלות הברית- קרב סטלינגרד (גרמניה מול ברית המועצות) מתחולל בשנת 42 ונמשך יותר משישה חודשים קורה בתוך העיר עצמה וסביבה. היה קרב עקוב מדם שבמהלכו 2 הצדדים ספגו אבדות.
קרב אל עלמיין-

כשגרמניה כבשה את צרפת עברו לידיה גם מושבות צרפת בצפון אפריקה ובאגן הים התיכון. ב-1942 האיטלקים והגרמנים פרצו למצריים באל עלמיין הם נתקלים בכוחות בריטיים- בסדרת קרבות מצליחים הכוחות הבריטיים להביס את האיטלקים והגרמנים.
הפלישה לנורמנדי- ביוני 1944 פולשים צבאות בריטניה וארצות הברית לחופי נורמנדי שבצרפת זאת הייתה הפלישה הימית הגדולה בהיסטוריה (בשלושת הימים הראשונים פלשו כ-300,000 חיילים דרך הים) אך למרות הכל ההתקדמות הייתה קשה ביותר אך בסוף הם הצליחו וב-1944 משוחררת פריז.

1945, פצצת אטום-

לאחר כניעת גרמניה מסרבת יפן להיכנע והם ממשיכים בלחימה, האמריקאים מבינים שיצטרכו פלישה קרקעית מה שיגרום למילוני אבדות, טרומן נשיא ארצות הברית מחליט להפציץ את יפן בפצצות אטום- הירושימה ונגסאקי מופצצות ו-120,000 איש נהרגים מיד, עוד עשרות אלפי יפנים נהרגים בחודשים הסמוכים בשל השפעת הקרינה.
שישה ימים לאחר מכן נכנעת יפן ומסתיימת המלחמה.

איגרת הבזק-

ב-21 בספטמבר 1939, שלח היידריך, שהיה אחראי על ביטחון, איגרת שבה שלח את פקודיו להעביר את היהודים מהכפרים והעיירות לערים הגדולות. זה היה חלק מתוכנית לגרום ליהודים להיות מבודדים מהחברה, לשלוט בהם ולהרחיק אותם מהעולם החיצון. בפועל, כל מקום ביצע את ההוראות בצורה שונה, לפי ההחלטות המקומיות של השלטונות הגרמניים, ולעיתים עם תיאום עם אנשי האס-אס ולעיתים בלי.

במקביל, הגרמנים חיפשו פתרונות שונים לבעיה היהודית, כמו להעביר את היהודים למדגסקר או לאזורי מזרח רחוקים, אבל כל האפשרויות לא יצאו לפועל. לכן, ריכוז היהודים בגטאות היה הפתרון הזמני. בהמשך, הריכוז היה בעצם שלב בדרך להשמדת היהודים, במיוחד בשטחים של ברית המועצות, שם הריכוז היה בעיקר למטרות רצח.

היידריך לא פירט איך בדיוק לנהל את הגטאות, ולכן כל גטו היה שונה. זה תלוי במיקום, בגודל, בכוח הגרמני שבא לשלוט ובמי היו היהודים בתוך הגטו. כשהתברר שאין לאן לשלוח את היהודים, הם נשארו בגטאות למשך זמן ארוך ולעיתים גם נוצלו לעבודה כדי לתמוך בגרמנים.

בנוסף, היידריך החליט להקים "יודנראטים"

מועצות יהודיות שינהלו את החיים בתוך הגטו בכפוף לגרמנים. המטרה הייתה להקל על הגרמנים, לחסוך בכוח אדם גרמני, ולהפחית חשש ממרד מצד היהודים. היודנראטים היו אחראים לבצע משימות כמו למנות את היהודים לפי גיל, מין ומקצוע, ולהעביר את המידע לגרמנים מהר ככל האפשר.

גטו קרקוב-

גטו קרקוב היה אחד הגטאות המרכזיים בפולין בתקופת השואה. בעיר קרקוב חיו יהודים כבר המון שנים, והקהילה הייתה פעילה ומגוונת, עם השפעה רבה בתחומים שונים כמו רפואה ועריכת דין. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, קרקוב נכבשה והפכה לבירת הממשל הגרמני בפולין. הגרמנים התחילו מיד לפגוע ברכוש היהודים ובזמן קצר החרימו את בתי העסק והוציאו אל מחוץ לחוק את האוכל הכשר.

במהלך 1940, לאחר שגירשו את רוב היהודים אל מחנות עבודה ויישובים אחרים, נותרו בעיר רק כ-12,000 יהודים. בסוף מרץ 1941, הוקם גטו קרקוב והיהודים נדרשו לעבור אליו בתוך חודש. הגטו היה צפוף מאוד, תנאי החיים בו היו קשים ושרר בו רעב תמידי. בתוך הגטו התקיימו אקציות – פעולות גירוש של יהודים למחנות ריכוז והשמדה. האקציות היו נוהלו בצורה אכזרית, עם פעמים רבות שגירשו את היהודים מבלי להודיע מראש, ויהודים רבים נרצחו במהלך אקציות אלו.

האקציה הגדולה ביותר של הגטו התרחשה במרץ 1943, כאשר הגטו חדל מלהתקיים לאחר שהיא צומצמה בצורה משמעותית. יהודים רבים נשלחו למחנה פלאשוב ומחנה ההשמדה בלז'ץ, והחיים בגטו הפכו לבלתי אפשריים.

סיכום השמדת יהודי הונגריה-

בשנת 1944 חיו בהונגריה כ-825,000 יהודים. עד אז, למרות חוקים אנטישמיים, לא בוצעו גירושים להשמדה, בעיקר בגלל שהשלטון ההונגרי למרות שהיה בעל ברית של השלטון הנאצי, שמרו על עצמאות מסוימת ומנעה במשך זמן רב את גירוש יהודיה למחנות ההשמדה. במרץ 1944 גרמניה פלשה להונגריה והחלה מיד ליישם את "הפתרון הסופי" גם שם.

בין מאי ליולי 1944 גורשו כ-437,000 יהודים הונגרים – רובם מאזורי הכפר והערים הקטנות – ברכבות למחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו. כמעט כולם נרצחו מיד עם הגעתם בתאי הגזים. המבצע בוצע במהירות רבה ונחשב ליעיל ואכזרי במיוחד. הגירושים בוצעו בשיתוף פעולה מלא של המשטרה והשלטונות ההונגריים עם הנאצים, במיוחד עם אדולף אייכמן.

יהודי בודפשט, שהיו כ-200,000 איש, לא גורשו מיד. בעקבות לחץ בין-לאומי ופעולות של דיפלומטים ממדינות נייטרליות כמו ראוול ולנברג משוודיה, נעצרו הגירושים לזמן מה. עם זאת, מאוקטובר 1944, כשהשלטון עבר לידי המפלגה הפשיסטית "צלב החץ", חזרו הפגיעות – כולל מעשי רצח, צעדות מוות ואלימות קשה נגד יהודים בעיר.

בסך הכול, נרצחו בשואה כ-565,000 מיהודי הונגריה. ההשמדה התבצעה בפרק זמן קצר במיוחד, ונחשבת לאחד ממבצעי ההשמדה היעילים ביותר של הנאצים בשלב המאוחר של המלחמה.

תכנית לובלין ותכנית מדגסקר -

בהתחלתם של הנאצים הם עדיין לא תכננו להשמיד את היהודים פיזית., אלא חיפשו דרכים לגרש אותם מאדמת גרמניה ואירופה.

אחת הדרכים שנשקלו הייתה ריכוז היהודים במקום מרוחק, מחוץ ליבשת

מתוך מחשבה זו עלו שתי תכניות עיקריות – תכנית לובלין ותכנית
מדגסקר

-תכנית לובלין

עלתה מיד לאחר כיבוש פולין ב-1939. הרעיון היה לרכז את יהודי
גרמניה, אוסטריה ופולין באזור ביצתי ודל אוכלוסין ליד העיר לובלין
שבמזרח פולין. הגרמנים התחילו לשלוח לשם יהודים, בעיקר מגרמניה
ומאוסטריה, אך התנאים במקום היו קשים מאוד – לא היו תשתיות, היה
מחסור במזון, ומחלות התפשטו. רבים מתו, והתכנית הופסקה אחרי זמן
קצר כי התברר שהיא לא מעשית

תכנית מדגסקר-

לאחר כיבוש צרפת ב-1940, עלתה תכנית חדשה: לגרש את כל יהודי
אירופה לאי מדגסקר שליד אפריקה, שהיה אז בשליטת צרפת. הכוונה
הייתה להעביר לשם מיליוני יהודים, תחת שלטון גרמני, ולתת להם לחיות
בתנאים קשים שיביאו למותם ההדרגתי. גם תכנית זו לא יצאה לפועל, כי
הצי הבריטי שלט בים ולא אפשר לגרמניה להוציא לפועל מבצע ימי כזה

בסופו של דבר, שתי התכניות נזנחו, וכאשר גרמניה הבינה שגירוש
היהודים לא יהיה אפשרי, התחילו הנאצים לגבש את מה שנקרא "הפתרון
הסופי" – השמדה פיזית של כל יהודי אירופה. תכניות לובלין ומדגסקר
מראות את הדרך שבה החשיבה הנאצית הלכה והקצינה: מגירוש, לבידוד,
ובהמשך לרצח המוני

אוסקר שינדלר-

היה תעשיין גרמני, איש עסקים וחבר המפלגה הנאצית, שהתפרסם בזכות
פועלו יוצא הדופן להצלת כ-1,200 יהודים במהלך השואה. בתחילת
מלחמת העולם השנייה רכש מפעל לייצור כלים אמיליים בקרקוב שבפולין
הכבושה, והעסק בו עובדים יהודים מתוך מניע כלכלי. עם הזמן, נחשף
לזוועות שביצעו הנאצים כלפי היהודים והחל לפעול ממניעים הומניטריים
– תוך סיכון אישי – כדי להצילם. שינדלר השתמש בקשריו במפלגה
הנשית, בשוחד ובהשפעה כדי להגן על עובדיו היהודים, ולבסוף העביר
אותם יחד עם המפעל לצ'כיה, הרחק ממחנות ההשמדה. לאחר המלחמה
ירד מנכסיו, אך ניצולי שואה רבים זכרו לו את פועלו. בשנת 1962 הוכר
על ידי "יד ושם" כחסיד אומות העולם, ונקבר לבקשתו בהר ציון
בירושלים – האדם היחיד מחוץ לעולם היהודי שקבל לכך. סיפורו זכה

לפרסום עולמי בעקבות הסרט "רשימת שינדלר" של סטיבן ספילברג.

חיים רומקובסקי-

היה ראש היודנראט בגטו לודז' בתקופת השואה, דמות שנויה במחלוקת שניסה להציל את יהודי הגטו דרך מדיניות של "הצלה באמצעות עבודה" – הפיכת הגטו למרכז ייצור חיוני לנאצים. הוא ריכז בידיו סמכויות רבות וניהל את הגטו באופן כללי ריכוזי ולעיתים אכזרי. הרגע המזוהה עמו ביותר הוא נאום "תנו לי את ילדיכם" שבו דרש מהתושבים למסור ילדים וזקנים לגירוש, מתוך תקווה להציל את עצמך. ב-1944 נשלח לאושוויץ ונרצח. גישתו נתפסת עד היום כטראגית ונחקרת כמודל של שיתוף פעולה תחת טרור.

רבי משה איסרליש-

(הרמ"א) היה מגדולי פוסקי ההלכה של יהדות אשכנז, חי בקרקוב ונפטר בשנת 1572. הוא חיבר פירושים, ספרי מחשבה ובעיקר עסק בפסיקת הלכה. הצטרף לרבי יוסף קארו לספר ההלכה, עבד על חיבור שמטרתו לארגן את ההלכות לספר, אך לאחר שקארו לפרסם את "שולחן ערוך", בחר הרמ"א לשלב את פסיקותיו כהות בתוך הספר, כדי לאפשר לאחד את מנהגי אשכנז. כך נוצר שילוב בין פסיקת ספרד לאשכנז, שנשמר עד היום.

קידוש "עצם החיים" - הרב ניסנבוים טוען שבתקופה השואה אסור ליהודים לדבוק בגישת "קידוש השם", אלא להפך, עליהם לעשות כל מה שרק ניתן על מנת להישאר בחיים, גם אם הדבר כרוך באי קיום כל המצוות. זאת משום שהנאצים מעוניינים בהשמדתו של העם היהודי מהעולם, והישארותם של היהודים בחיים, על אף כל התנאים הקשים, היא הניצחון על הנאצים.

קידוש "דרך החיים" -

קורא הרב ניסנבוים ליהודים לשמור על צלם האנוש שלהם. מטרת הנאצים הייתה לטשטש צלם אנוש בגטו: להפוך את היהודי לחיה שכל תכליתה מסתכמת בחיפוש אחר מזון ומקום מסתור. למרות ניסיונות הנאצים לשבור את הנפש, על היהודים לשמור בכל כוחם על החיים במובן הרוחני. ההתנגדות היהודית לנאצים תתבטא בשמירה החלטית ומתמדת על

דרך החיים, על הערכים, על המוסר ועל המסורת שהיהודים הכירו מחייהם
טרם הכניסה לגטו.

הנהגת היודנראט-

היודנראט היה מועצה יהודית שהוקמה על ידי השלטונות הנאציים בתקופת
השואה, במטרה לנהל את ענייני הקהילה היהודית בגטאות ובאזורים
הכבושים. חברי היודנראט נדרשו לבצע את הוראות הגרמנים, כולל
רישום האוכלוסייה, גביית מיסים, ארגון עבודה כפויה ולעיתים גם סיוע
בגירוש יהודים למחנות ההשמדה (היודנראט זו אחת מההחלטות שהתקבלה
באיגרת הבזק) מטרת היודנראט הייתה לחסוך כוח אדם מהנאצים ולטשטש
את זה בעולם שהנאצים שולטים ביהודים

תנועות נוער-

בגטאות נפתחו תנועות נוער, שעזרו למשתתפים בהם להיתמך אחד בשני.
הדרך התמודדות שלהם הייתה לעזור, ולהיעזר. הם הקריבו מהאוכל המעט
שלהם, מהזמן והכוח. הצלחנו להבין שתנועות הנוער עזרו להתמודדות, לא
רק בכך שהיו למשתתפים שם במי להיעזר, אלא שהם גם יכלו לעזור אחד
לשני. הם מצאו בזה אנושיות ואחדות, במקום שרצה להשמיד את זה.

אפשר ללמוד מזה כמה חשוב שתהיה לך קהילה תומכת. מקום להביע בו
את עצמינו, ולתת מקום לאנשים אחרים להביע את עצמם.

יצירות אומנות-

בזמנים שלאנשים וילדים לא היה כלום, כל מה שנשאר להם זה הדמיון
והיצירות שלהם. לא היה להם את המקום להביע ולהגשים את עצמם.
הם מצאו הנאה בדבר שנחשב כל כך פשוט. אפשר ללמוד מזה למצוא
הנאה בדברים הפשוטים. שגם כשקשה, ואין לנו כלום, כל מה שצריך זה
לדמיין וליצור.

מחנות משפחה-

במערב בילורוסיה ומערב אוקראינה, התאפיין סוג נוסף של פרטיזנים יהודים, מטרתם הייתה הצלה. אלה היו 'מחנות המשפחה'. על אחד ממחנות המשפחה, ביערות גליבוקי, פיקדו האחים ביילסקי. האחים השיגו נשק ויצרו ביער גרעין פרטיזנים שמנה 17 איש. באמצעות שליחים שנשלחו לגיטאות שבסביבה, נהרו מאות משרידי היהודים בגיטאות של מחוז נובוגרודק, גברים, נשים וילדים למחנה. ההתנגדות היהודית הלכה והתעצמה, כשפרטיזנים יהודים מצאו עצמם נאבקים בארגוני הפרטיזנים, בצרפת, באיטליה, ביוגוסלביה ובבולגריה. גם כיום, 70 שנה אחרי, מסמלת ההתנגדות של הפרטיזנים היהודים, את נצחיותו של עם ישראל ואת מחויבותו לזיכרון ההיסטורי

מרד גטו ורשה – 19.04. 43 (חוליה 7)	גטו ורשה(חולי ה 1) גטו וילנה גטו קובנה	<ul style="list-style-type: none"> צבי בכר ישראל אבירם ציפורה אראל דב ברגמן יחזקאל הרשטיק נתן גינצבורג אסתר בורשטיין ברוך דובדבני אבא קובנר או צביה לובוטקין יוסף חרמץ ברוך שוב 	<ul style="list-style-type: none"> קידוש "עצם החיים" קידוש "דרך החיים"(חוליה 1) דרכי התמודדות - תנועות נוער יצירת אומנות(חוליה 2) ספרות הש"ות(חוליה 4) הנהגת היודנראט(חוליה 5) הנהגת הרבנים אש קודש – קולונימוס שפירא (האדמור מפיאסצנה)(חוליה 6) התנגדות לנאצים(חוליה 7) מחנות משפחה
---	--	---	--

